

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/175/34/89

OPINIA PUBLICZNA O WYBORZE WOJCIECHA JARUZELSKIEGO
NA PREZYDENTA PRL
Komunikat z badań

Lipiec 1989 r.

Posiedzenie Zgromadzenia Narodowego, podczas którego dokonano wyboru prezydenta PRL, skupiło uwagę opinii publicznej¹. Transmisję z tego posiedzenia oglądało w telewizji (lub słuchało w radio) 67,3% badanych (w całości 29,2%, w fragmentach - 38,1%). Dalsze 10,4% znało relacje, a 20,2% wiedziało jedynie, kto został prezydentem. Do wyjątków (1,1%) należeli tacy, którzy nic nie wiedzieli na ten temat.

Wybór W. Jaruzelskiego na stanowisko prezydenta spotkał się z aprobatą znaczącej części opinii publicznej. Reakcje badanych na to wydarzenie były następujące:

- zadowoleni	20,6%	} 52,1%
- raczej zadowoleni	31,5%	
- raczej niezadowoleni	17,9%	} 29,9%
- niezadowoleni	12,0%	
- nie mający zdania	16,8%	

Niemal połowa ankietowanych (46,9%) wyraziła pogląd, że *to dobrze dla Polski*, iż prezydentem został W. Jaruzelski. Wyrażających opinię przeciwną było zdecydowanie mniej - 16,2%. Nie miało zdania w tej sprawie 35,7%. Ci, którzy przewidywali korzyści dla Polski w związku z wyborem W. Jaruzelskiego na prezydenta, w zdecydowanej większości byli z tego zadowoleni, niemal wszyscy zaś, którzy ich nie przewidywali, wyrażali niezadowolenie (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Reakcje na wybór	Ocena konsekwencji dla Polski wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta		
	dobrze	źle	brak zdania
Zadowolenie	92,6	2,9	23,0
Niezadowolenie	3,1	95,9	36,0
Brak zdania	4,3	1,2	41,0

Brak satysfakcji nie zawsze łączy się jedynie z przewidywaniem negatywnych konsekwencji dla kraju. Znaczna część (ok. 40%) niezadowolonych nie miała zdania, 5% zaś twierdziło, że wybór jest dla Polski korzystny (tab.2).

¹ Badanie "Aktualne wydarzenia (13)" zrealizowano w dniach 21-24.07. 1989 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności (N=1498).

Tabela 2

w procentach

Ocena konsekwencji wyboru dla Polski	Reakcje na wybór		
	zadowolenie	niezadowolenie	brak zdania
Dobrze	83,3	4,9	11,9
Źle	0,9	52,1	1,2
Brak zdania	15,7	43,0	86,9

Na podstawie analizy uwzględniającej łącznie obydwa omawiane aspekty, zestawiliśmy typologię społecznych nastawień, z której wynika, że grupę najliczniejszą stanowią ci, którzy zdecydowanie pozytywnie odnieśli się do wyniku głosowania w Zgromadzeniu Narodowym. Wśród tych, którzy nie poparli wyboru, brakuje jednego, wyraźnie dominującego stanowiska. Oponenci dzielą się na trzy niemal równe pod względem liczebności grupy: zdecydowanych przeciwników, opowiadających się raczej przeciw i nie mających zdania (tab.3).

Tabela 3

Typ nastawienia wobec wyboru	Ocena konsekwencji wyboru dla Polski	Reakcja na wybór	Odsetek badanych
Zdecydowanie pozytywne	dobrze	zadowolenie	43,5
Raczej pozytywne	dobrze	brak zdania	2,0 } 10,2
	brak zdania	zadowolenie	8,2 }
Raczej negatywne	źle	brak zdania	0,2 } 13,0
	brak zdania	niezadowolenie	12,8 }
Zdecydowanie negatywne	źle	niezadowolenie	15,5
Obojętne	brak zdania	brak zdania	14,6
Niekonsekwentne	źle	zadowolenie	0,5 } 2,0
	dobrze	niezadowolenie	1,5 }

Cechy społeczno-demograficzne badanych wyraźnie różnicują opinie (por. aneks). Wybór W. Jaruzelskiego znacznie częściej spotkał się z uznaniem kobiet niż mężczyzn. Relatywnie

często poparli go także ludzie starsi (zwłaszcza w wieku powyżej 60 lat), młodsze pokolenie (szczególnie ludzie do 30 lat) jest bardziej krytyczne. Respondenci z wykształceniem podstawowym nieco częściej wyrażali opinie pozytywne niż posiadający maturę lub dyplomy wyższych uczelni. Wyraźnie rzadziej natomiast pozytywnie wypowiadali się badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Znaczne różnice opinii wiążą się z politycznymi orientacjami badanych. Ankietowani należący do "Solidarności" - zarówno przed 13 grudnia 1981, jak i obecnie - są znacznie bardziej krytyczni w ocenie wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta niż pozostali. Z kolei przewagę opinii pozytywnych stwierdzamy wśród członków ZSL i SD oraz należących przed wprowadzeniem stanu wojennego do związków branżowych. Wśród członków PZPR niemal powszechne jest zadowolenie z wyboru i przekonanie, że jest on korzystny dla Polski.

Opinie badanych o wyborze prezydenta PRL są silnie skorelowane z opinią o stanie wojennym. *Z perspektywy minionych lat* decyzję tę oceniano jako:

- zdecydowanie słuszną	13,2%	} 44,2%
- raczej słuszną	31,0%	
- raczej niesłuszną	16,1%	} 35,0%
- zdecydowanie niesłuszną	18,9%	

Nie miało zdania w tej kwestii 20,6% ankietowanych.

Wśród akceptujących decyzję wprowadzenia stanu wojennego przeważają badani pozytywnie nastawieni do wyboru W. Jaruzelskiego. Tylko jedna piąta uznających ją za posunięcie niesłuszne uważa, że wybór prezydenta jest korzystny dla Polski; niemal 60% wyraża niezadowolenie z tego faktu (tab.4).

Akceptacja przez większość ankietowanych wyboru dokonanego przez Zgromadzenie Narodowe wynika - jak się wydaje - w znacznym stopniu z oceny realiów politycznych. Gdyby bowiem wybór prezydenta *całkowicie zależał* od badanych, głosowałiby oni:

Tabela 4

w procentach

Ocena konsekwencji dla Polski wyboru W.Jaruzelskiego:	Opinia o decyzji wprowadzenia stanu wojennego		
	słuszna	niesłuszna	brak zdania
dobrze	71,3	22,0	39,4
źle	5,2	34,3	10,3
brak zdania	23,5	43,7	50,3
Osobista reakcja na wybór:			
zadowolenie	77,4	25,6	45,5
niezadowolenie	1,0	59,9	23,3
brak zdania	12,6	14,5	31,2

- na Wojciecha Jaruzelskiego 36,0%
- na kogoś innego 26,8%

Wśród twierdzących, że wybór W.Jaruzelskiego jest korzystny dla Polski i zadowolonych z tego faktu, ponad 20% nie ma pewności, czy głosowałoby na niego w ewentualnych wyborach powszechnych, około 8% zaś poparłoby kogoś innego. W grupach krytycznych wobec prezydenta i nie mających zdania w tej kwestii odsetki tych, którzy by na niego głosowali, są bardzo małe (tab.5).

Tabela 5

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Gdyby wybór prezydenta całkowicie zależał od Pana(i), to na kogo by Pan(i) głosował(a)?"	Ocena konsekwencji dla Polski dokona- nego wyboru			Reakcja na wybór		
	+	-	?	+	-	?
Na Wojciecha Jaruzelskiego	70,2	2,1	7,7	67,1	1,1	4,0
Na kogoś innego	7,7	72,4	32,0	7,9	63,5	21,9
Brak zdania	22,1	25,5	60,3	25,0	35,3	74,1
+: dobrze (zadowolenie); -: źle (niezadowolenie); ?: brak zdania						

Jakim prezydentem będzie Wojciech Jaruzelski? - Na to pytanie połowa ankietowanych (50,1%) nie umiała udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Pozostali w większości (35,6%) byli zdania, że dobrym, 13,1% wyraziło pogląd przeciwny. Respondenci zadowoleni z wyboru i uznający, że jest on korzystny dla Polski, uważają najczęściej, że W. Jaruzelski będzie dobrym prezydentem. Ale nawet w tych grupach około jednej trzeciej nie ma sprecyzowanego zdania (tab.6).

Tabela 6

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Jakim prezydentem będzie W. Jaruzelski?"	Ocena konsekwencji dla Polski dokonanego wyboru			Reakcja na wybór		
	+	-	?	+	-	?
Dobrym	67,9	2,5	9,5	62,8	3,8	10,8
Złym	1,3	64,0	6,0	1,2	40,8	1,6
Brak zdania	30,8	33,5	84,5	36,0	55,4	87,6

+: dobrze (zadowolenie); -: źle (niezadowolenie); ?: brak zdania

Ponad połowa badanych uważa, że W. Jaruzelski jako prezydent gwarantuje Polsce niezależną, suwerenną pozycję w stosunkach z innymi państwami (53,9%), będzie sprzyjał demokracji w Polsce (56,1%) i reformom gospodarczym (66,0%). Nieco mniej (44,5%) sądzi, że objęcie przez niego stanowiska prezydenta jest gwarancją przeprowadzenia w roku 1993 wolnych wyborów do Sejmu i Senatu. Największe obawy wiążą respondenci z przyszłą polityką prezydenta wobec PZPR. Tylko 19,8% badanych jest przekonanych, że W. Jaruzelski, sprawując swój urząd, będzie ponad podziałami partyjnymi, prawie połowa zaś (48,7%) sądzi, że będzie się starał wzmocnić pozycję PZPR.

Po wyborze na prezydenta poprawiły się społeczne oceny W. Jaruzelskiego. Systematyczne badania opinii publicznej wskazują, że do jesieni '87 polityk ten cieszył się sympatią większości ankietowanych (63,4% w listopadzie '87), a jego działalność była powszechnie aprobowana (73% w październiku '87). W pierwszej połowie 1988 roku społeczna aprobata działalności

W.Jaruzelskiego stopniowo się zmniejszała (z 68% w lutym do 52,6% w sierpniu 88). Jesienią 1988 r. zanotowaliśmy pewien wzrost społecznej aprobaty, kolejne zaś sondaże z 1989 r. wskazywały na jej stabilizację na poziomie ok. 50%. Podobnym wahaniom ulegała sympatia dla W.Jaruzelskiego: pod koniec 1988 r. zaznaczył się pewien jej wzrost, a w pierwszej połowie b.r. ustabilizowała się na dość niskim poziomie. W pierwszym półroczu sympatię deklarowało około 1/3 badanych, grupa wyrażających brak sympatii była podobna. W porównaniu z czerwcem 89 odsetek wyrażających aprobatę dla działalności W.Jaruzelskiego wzrósł w lipcu 89 o 10%, o około 11% zaś zwiększyło się grono sympatyków. Równocześnie ubyło deklarujących brak aprobaty (o około 10%) i brak sympatii (o 6%; tab.7).

Tabela 7

w procentach

Ocena działalności W. Jaruzelskiego	Terminy badań										
	V '88	VIII '88	XI '88	I '89	III '89	IV '89	V '89	VI '89	VII '89		
Aprobata	64,4	52,6	67,4	51,7	51,7	48,9	53,7	52,0	62,1		
Brak aprobaty	20,5	31,6	20,6	32,4	29,2	31,7	30,8	31,1	21,7		
Brak zdania	15,1	15,8	12,0	15,9	19,1	19,4	15,5	16,9	16,2		
Nastawienie emocjonalne	Terminy badań										
	V '88	VIII '88	X '88	XI '88	I '89	III '89	V '89	VI '89	VII '89		
Sympatia	48,3	40,8	45,8	48,7	36,1	32,3	36,1	36,1	47,3		
Brak sympatii	21,5	30,1	23,6	19,8	31,7	31,9	31,0	31,0	25,0		
Obojętność	23,8	25,1	26,0	26,9	26,9	32,1	26,1	26,1	21,6		
Brak zdania	6,4	4,0	4,6	4,6	5,3	3,7	6,8	6,8	6,0		

ANEKS

Tabela

w procentach

Charakterystyka badanych	Ocena konsekwencji dla Polski wyboru W. Jaruzelskiego			Osobista reakcja na wybór W. Jaruzelskiego		
	dobrze	źle	brak zdania	zadowolenie	niezadowolenie	brak zdania
<u>Płeć:</u>						
Mężczyźni	44,6	18,8	36,7	48,5	34,8	16,6
Kobiety	50,3	14,1	35,7	56,7	26,0	17,4
<u>Wiek:</u>						
do 29	36,2	19,8	44,0	43,1	37,4	19,5
30-49	44,3	18,3	37,4	49,4	33,6	17,0
50-59	49,6	18,1	32,3	53,1	31,9	15,0
60 i więcej lat	55,8	12,1	32,1	60,8	22,7	16,5
<u>Wykształcenie:</u>						
Podstawowe	50,2	14,4	35,5	55,1	26,2	18,7
Zasadnicze zawodowe	40,9	17,9	41,2	48,6	34,1	17,2
Średnie lub pomaturalne	48,8	17,4	33,8	52,2	32,9	15,0
Wyższe	46,8	19,3	33,9	53,7	32,4	13,9
<u>Miejsce zamieszkania:</u>						
Wieś	45,2	13,9	40,9	53,2	28,1	18,8
Miasto:						
- do 20 tys.	52,6	13,9	33,5	54,9	30,6	14,5
- 21-100 tys.	48,9	15,8	35,3	50,4	29,3	20,3
- 101-500 tys.	46,0	22,2	31,7	53,0	34,4	12,6
- 501 tys. i więcej mieszkańców	49,0	19,1	31,9	51,5	32,8	15,7
<u>Przynależność do związków zawodowych przed 13.12.1981:</u>						
NSZZ "Solidarność"	38,2	25,5	36,3	43,0	42,4	14,6
Inne związki	62,1	10,8	27,2	64,2	21,1	14,7
Nie należał(a)	47,1	14,8	38,2	53,2	28,5	18,3
<u>Przynależność do partii politycznych:</u>						
Należy do:						
- PZPR	77,2	4,4	18,4	78,1	10,5	11,4
- ZSL lub SD	62,5	7,8	29,7	67,2	17,2	15,6
Nie należy	43,9	17,9	38,2	49,7	32,6	17,7
<u>Przynależność do NSZZ "Solidarność" ("Solidarność" Ri)</u>						
Należy	28,4	33,8	37,7	34,8	53,9	11,3
Nie należy	50,5	13,6	35,9	55,6	26,5	17,9
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>						
Dobra	53,3	19,0	27,7	59,5	27,2	13,3
Średnia	51,5	12,7	35,8	57,6	24,4	18,0
Zła	41,3	19,6	39,1	45,5	37,3	17,1
<u>Ocena własnych kompetencji politycznych</u>						
Duże	47,8	22,7	29,4	48,0	39,8	12,1
Średnie	47,3	15,4	37,3	53,7	29,3	17,0
Małe	50,1	13,9	36,0	56,6	24,5	18,9